

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SSPL pitää valmiuslain kokonaisuudistusta tarpeellisenä muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Uudistuksen tavoitteet – ajantasainen, johdonmukainen ja perustuslain kanssa sopusoinnussa oleva sääntelykokonaisuus – ovat kannatettavia.

SSPL korostaa, että valmiuslain toimivuus poikkeusoloissa riippuu ratkaisevasti siitä, miten hyvin sääntely tunnistaa ja turvaa pelastustoimen tosiasiallisen toimeenpanokyvyn. Suomessa tämä toimeenpanokyky perustuu merkittävässä määrin sopimuspalokuntajärjestelmään, joka on osa lakisääteistä pelastustoimea.

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

Varautumisvelvollisuuden tulkinnassa ja toimeenpanossa tulee tunnistaa, että pelastustoimen toimintakyky perustuu vakinaisen henkilöstön lisäksi laajaan sopimuspalokuntaverkostoon. Varautumista koskevissa suunnitelmissa on huomioitava myös sopimuspalokuntien rooli, johtamisrakenteet ja resurssien saatavuus.

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

Varautumisen tulee sisältää myös arvio sopimuspalokuntien henkilöstöresurssien turvaamisesta tilanteissa, joissa yhteiskunnan muu työvoimatarve kasvaa. Erityisesti pitkäkestoisten häiriötilanteiden osalta tulee arvioida työnantajayhteistyön toimivuutta ja mahdollisia riskitekijöitä.

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Sopimuspalokuntajärjestelmä tuottaa päivittäisen operatiivisen resurssin lisäksi laajan koulutetun ja organisoitun toimintaan tottuneen henkilöstöreservin. Tämä reservi on osa kokonaisturvallisuuden rakenteellista pääomaa ja sen hyödyntäminen poikkeusoloissa edellyttää ennakosuunnittelua.

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

SSPL pitää tärkeänä, että poikkeusolojen määrittelyssä huomioidaan tilanteet, joissa pelastustoimen palvelukyky vaarantuu laajamittaisesti tai pitkäkestoisesti. Pelastustoimen toimintakyky ei ole pelkästään hallinnollinen kysymys, vaan sidoksissa käytettävissä olevaan henkilöstöön ja kalustoon.

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

Päätöksenteossa tulee huomioida myös pelastustoimen käytännön resurssitilanne, mukaan lukien sopimuspalokuntien hälytysvalmius ja henkilöstön saatavuus.

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

Lisätoimivaltuuksia käyttöönotettaessa tulee arvioida vaikutukset pelastustoimen toimintakykyyn, erityisesti silloin kun toimivaltuudet koskevat työvoiman ohjaamista.

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

Seurannassa tulisi huomioida myös pelastustoimen resurssien kehittyminen ja sopimuspalokuntien toimintakyky pitkäkestoisissa tilanteissa.

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Poikkeusolojen johtamisjärjestelyissä on huomioitava pelastustoimen todellinen resurssirakenne. Sopimuspalokunnat ovat osa lakisääteistä järjestelmää ja niiden rooli tulee huomioida johtamisessa, varautumisessa ja harjoitustoiminnassa.

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Lisätoimivaltuuksia sovellettaessa tulee varmistaa, että toimenpiteet eivät heikennä pelastustoimen hälytysvalmiutta. Työvoiman saatavuutta koskevissa ratkaisuissa on tehtävä kokonaisarvio pelastustoimen resurssivaikutuksista.

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Työvoiman ohjaamista koskevissa toimivaltuuksissa tulee tunnistaa, että sopimuspalokuntalaiset toimivat usein useilla yhteiskunnan kriittisillä aloilla. Ilman kokonaisarviota työvoiman siirtäminen voi heikentää pelastustoimen hälytysvalmiutta.

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Yleinen työvelvollisuus on luonteeltaan raskas ja jäykkä instrumentti. Se ei välttämättä sovellu tarkoituksenmukaisesti tilanteisiin, joissa tarvitaan jo koulutetun pelastushenkilöstön hallittua ja osittaista sitomista pitkäkestoisiin tehtäviin.

SSPL pitää tärkeänä, että sopimuspalokuntien resurssiturva ja pitkäkestoisen osallistumisen edellytykset arvioidaan osana kokonaisturvallisuuden kehittämistä.

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

Valmiuslain kokonaisuudistuksessa on tärkeää tunnistaa, että pelastustoimen toimintakyky poikkeusoloissa perustuu merkittävässä määrin sopimuspalokuntiin.

Sopimuspalokuntajärjestelmä tuottaa:

päivittäisen operatiivisen hälytysresurssin

laajan koulutetun henkilöstöreservin

paikallisesti juurtuneen turvallisuusrakenteen

Pitkäkestoiset häiriötilanteet paljastavat järjestelmän haavoittuvuuden, mikäli työnantajayhteistyön ja resurssiturvan kysymyksiä ei ole ratkaistu ennakolta.

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

SSPL pitää mietintöä perusteellisena ja hyvin valmisteltuna. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota pelastustoimen ja sopimuspalokuntien roolin selkeään tunnistamiseen sekä resurssiturvaan pitkäkestoisissa ja laajamittaisissa tilanteissa.

Maskonen Ari
Suomen Sopimuspalokuntien Liitto